

Integracija seksualne iznude u zakone i propise

NACRT ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI I NASILJA PREMA ŽENAMA REPUBLIKE SRPSKE

Policy brief 2

Ovaj *policy brief* ima za cilj predstavljanje mogućeg integrisanja seksualne iznude u Nacrt zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama Republike Srpske i preporuke za njegovu izmjenu.

Kako prepoznati seksualnu iznudu u okviru porodičnog nasilja?

Iako se seksualna iznuda najčešće dešava u oblastima koje su vezane za rad i radne odnose, zapošljavanje, obrazovanje i druge oblasti javnog života, odnosno za one oblasti u kojima postoji mogućnost iskorištavanja uticaja i autoriteta, to ne znači da je oblast privatnog života pošteđena od ovog oblika rodno zasnovanog nasilja.

Postoji nadređenost počinioca žrtvi i neravnoteži moći počinioca i žrtve koju počinioc zloupotrebljava

Postoji psihološka prinuda, odnosno elementi pritiska na žrtvu i tzv. "ovo za ono" situacija

Počinioc iznudom/ucjenom produžava nepovoljan položaj, odnosno produbljuje neravnotežan odnos prema žrtvi

Zašto seksualna iznuda mora biti prepoznata u okviru nasilja u porodici i nasilja nad ženama:

Sam naziv seksualna iznuda je problematičan obzirom da se pojam iznude uglavnom vezuje za radnje koje su praćene upotrebom nasilja, sile ili prijetnje upotrebe sile kako bi se od drugog lica dobila neka korist ili usluga. Međutim, kod seksualne iznude nema primjene sile ili prijetnje upotrebe sile, već se umjesto toga koristi službena funkcija ili **autoritet** koji proizilazi iz društvene, političke, profesionalne ili neke druge pozicije, kako bi se drugo lice, u cilju realizacije vlastitih interesa, navelo na vršenje seksualnih radnji.

KO?

Najčešće lica muškog pola kojem tradicionalno pripada privilegovani i dominantan položaj u porodici

Kako?

Seksualno iznuđivanje kao sredstvo ucjene

Zašto?

Da se žrtvi nasilja u porodici (najčešće žene) "omogući" neka radnja (npr. održavanje kontakta sa djecom)

Šta je neophodno promijeniti?

Od značaja su posebno čl. 4-6. Nacrta ovog zakona kojima se utvrđuje šta se smatra nasiljem u porodici, šta nasiljem prema ženama a šta femicidom – lišenjem života žene:

Član 4.

1) Nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, postoji ukoliko postoji osnov sumnje da je član porodice ili porodične zajednice izvršio radnje fizičkog, seksualnog, psihičkog i/ili ekonomskog nasilja, prijetnje koje izazivaju strah od fizičke, seksualne, psihičke i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice ili porodične zajednice.

(2) Radnje nasilja u porodici u smislu stava 1. ovog člana su:

1) primjena sile na fizički integritet člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila povreda ili nije,

2) napad na psihički integritet člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila povreda psihičkog integriteta ili nije,

3) postupanje koje može prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju člana porodice, 4) drsko i bezobzirno ponašanje prema članu porodice,

5) uzrokovanje straha ili lične ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,

6) oduzimanje djece ili izbacivanje člana porodice iz stambene jedinice u kojoj boravi,

7) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice,

8) seksualno zlostavljanje i iskorišćavanje člana porodice,

9) praćenje, uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja člana porodice,

10) namjerno oštećenje, uništenje ili prometovanje zajedničke imovine ili imovine u svojini ili u posjedu člana porodice,

11) oduzimanje ili uskraćivanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti,

12) zanemarivanje djece u njihovom vaspitanju,

13) ponižavajuće postupanje prema djeci ili njihovo vaspitavanje fizičkim kažnjavanjem,

14) uskraćivanje izdržavanja člana porodice,

15) zanemarivanje starih ili iznemoglih članova porodice u njihovom njegovanju ili liječenju,

16) ograničavanje slobode komuniciranja člana porodice sa drugim članovima porodice ili drugim licima,

17) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice,

18) onemogućavanje pristupa članu porodice zdravstvenoj zaštiti ili njezi,

19) iscrpljivanje radom, izgladnjavanje, uskraćivanje sna ili neophodnog odmora članu porodice,

20) nepridržavanje odluke nadležnog organa ili suda kojim je utvrđeno održavanje kontakata djece sa roditeljem sa kojim dijete ne živi,

21) zadržavanje putne isprave ili nekog drugog dokumenta člana porodice,

22) fotografisanje ili snimanje člana porodice s ciljem njegove diskreditacije ili omalovažavanja njegove ličnosti,

23) neovlašćeno objavljivanje fotografija ili snimaka člana porodice putem informaciono-komunikacionih sredstava, odnosno neovlašćeno dijeljenje fotografija ili snimaka člana porodice putem društvenih mreža, nezavisno od toga da li su sačinjeni uz pristanak ili bez pristanka člana porodice,

24) svaka druga radnja koja predstavlja nasilje u porodici u smislu stava 1. ovog člana.

(3) Radnjom nasilja u porodici smatraju se i prijetnje radnjama iz stava 1. ovog člana.“

Kao ni u važećem, ni u Nacrtu zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama Republike Srpske, seksualna iznuda nije prepoznata kao radnja nasilja, u smislu stava 1. ovog člana. Iz razloga navedenih u analizi člana 6. važećeg zakona, mišljenja smo da je potrebno

član 4. ovog Nacrta zakona dopuniti na način da se u stavu 2. člana 4. tačka 8) dopuni tako da glasi: „8) seksualna iznuda, seksualno zlostavljanje i iskorišćavanje člana porodice“.

Član 5.

(1) Nasilje prema ženama, u smislu ovog zakona, je kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena i predstavlja sve radnje nasilja koje dovode ili mogu da dovedu do fizičke, seksualne, psihičke, ekonomske povrede ili patnje za žene, uključujući i prijetnje takvim radnjama, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, u javnosti ili u privatnom životu.

(2) Pojam „žena“ iz stava 1. ovog člana, u smislu ovog zakona, uključuje i djevojčice i djevojke koje nisu navršile 18 godina života.“

Za razliku od važećeg zakona koji se odnosi isključivo na zaštitu žrtava nasilja u porodici i porodičnoj zajednici, Nacrtom zakona čije razmatranje se tek očekuje, štite se i žene koje su žrtve različitih vrsta i oblika nasilja.

Ovaj član bi trebalo dopuniti kako bi se nedvosmisleno istakla rodna zasnovanost nasilja prema ženama, a time i neravnoteža (i zloupotreba) moći između počinioca nasilja i žene – žrtve nasilja, te isti uskladio sa standardima u ovoj oblasti **tako da stav 1. člana 5. glasi:**

„Nasilje prema ženama, u smislu ovog zakona, je kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena i predstavlja sve radnje rodno zasnovanog nasilja koja dovode ili mogu da dovedu do, fizičke, seksualne, psihičke ekonomske povrede ili patnje za žene, uključujući i prijetnje takvim radnjama, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, u javnosti ili u privatnom životu.“

Dodatno, potrebno je poslije stava 1. dodati novi stav 2. koji bi glasio:

„Rodno zasnovano nasilje prema ženama, u smislu ovog zakona, je nasilje koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno utiče na žene.“

a sadašnji stav 2. prenumerirše u stav 3.

Takođe, za razliku od važećeg, ovim Nacrtom zakona se u članu 6. definiše i lišenje života žene – femicid:

Član 6.

(1) Femicid, kao najteži oblik i posljedica nasilja prema ženama u smislu ovog zakona, je svako lišenje života žene izvršeno, u potpunosti ili djelimično, zbog njene pripadnosti ženskom polu ili smrt žene koja je posljedica radnji nasilja prema njoj, bez obzira na to da li je osumnjičeni za radnje nasilja član porodice ili drugo lice.

(2) Lišenje života žene – femicid počinjen od člana porodice u smislu ovog zakona je lišenje života žene zbog njenog pola, u ime kulture, običaja, vjere, tradicije, časti ili drugih razloga netrpeljivosti prema njoj zato što je žena.

(3) Lišenje života žene – femicid počinjen od drugog lica u smislu ovog zakona je lišenje života žene zbog njenog pola, koje je počinjeno pretežno u kontekstu:

- 1) seksualne eksploatacije,
- 2) trgovine ljudima,
- 3) seksualnog nasilja,
- 4) kontinuiteta nasilja prema ženama,
- 5) protivpravnog medicinskog tretmana,
- 6) genitalnog sakaćenja,
- 7) počinjeno u svakom drugom kontekstu, zbog toga što je žena.

(4) Indirektni femicid je, u smislu ovog zakona, samoubistvo žene koje je uzrokovano prethodnim nasiljem u porodici ili nasiljem koje je počinilo drugo lice.“

Mišljenja smo da bi i ovaj član Nacrta zakona trebalo dopuniti na način da se u stavu 3. **poslije tačke 3. doda nova tačka 4. „seksualne iznude“, a preostale tačke prenumeriršu.**